

תקן דיווח כספי בינלאומי 4

חוזי ביטוח

International Financial Reporting

Standard 4

Insurance Contracts

גרסה זו כוללת תיקונים הנובעים מתקני דיווח כספי בינלאומיים אשר פורסמו עד 31 במאי 2016 ומועד תחילתם לא מאוחר מיום 1 לינואר 2017.

תיקונים שמועד תחילתם לאחר 1 בינואר 2017

תקן דיווח כספי בינלאומי 4 והמסמכים הנלווים אליו תוקנו על ידי:

- תקן דיווח כספי בינלאומי 9 *מכשירים פיננסיים* (פורסם בנובמבר 2009, באוקטובר 2010, בנובמבר 2013 וביוני 2014) (מועד תחילה 1 בינואר 2018)
- תקן דיווח כספי בינלאומי 15 *הכנסות* (פורסם במאי 2014) (מועד תחילה 1 בינואר 2018)
- תקן דיווח כספי בינלאומי 16 *חכירות* (פורסם בינואר 2016) (מועד תחילה 1 בינואר 2019)

מועד התחילה של התיקונים הוא לאחר 1 בינואר 2017 ולכן במהדורה זו הם לא שולבו אלא נכללו בנפרד, במסגרת נספח ג לתקן דיווח כספי בינלאומי 9, במסגרת נספח ד לתקן דיווח כספי בינלאומי 15 ובמסגרת נספח ד לתקן דיווח כספי בינלאומי 16.

תוכן עניינים

החל מסעיף

	מבוא*
	תקן דיווח כספי בינלאומי 4
	חוזי ביטוח
1	מטרת התקן
2	תחולה
7	נגזרים משובצים
10	הפרדה של רכיבי פיקדון
13	הכרה ומדידה
13	פטור זמני מתקני דיווח כספי בינלאומיים אחרים
15	בדיקת השלמות המספקת של ההתחייבות
20	ירידת ערך של נכסי ביטוח משנה
21	שינויים במדיניות חשבונאית
24	שיעורי ריבית שוק שוטפים
25	המשך השימוש בפרקטיקות קיימות
26	זהירות
27	מרווחי השקעה עתידיים
30	חשבונאות צל (Shadow accounting)
	חוזי ביטוח שנרכשו בצירוף עסקים או בהעברת תיק
31	ביטוח
34	מאפייני השתתפות לפי שיקול דעת
34	מאפייני השתתפות לפי שיקול דעת בחוזי ביטוח
35	מאפייני השתתפות לפי שיקול דעת במכשירים פיננסיים
36	גילוי
36	הסבר לסכומים שהוכרו
38	מהות והיקף של סיכונים הנובעים מחוזי ביטוח
40	מועד תחילה והוראות מעבר
42	גילוי
45	יעוד מחדש של נכסים פיננסיים
	נספחים:
	נספח א - מונחים מוגדרים
	נספח ב - הגדרה של חוזה ביטוח
	נספח ג - תיקונים לתקני דיווח כספי בינלאומיים אחרים [†]

* לא תורגם לעברית

[†] בספר זה שולבו התיקונים לתקני דיווח כספי בינלאומיים הנובעים מנספח זה בתקני הדיווח הכספי הבינלאומיים הרלוונטיים.

תוכן עניינים (המשך)

אישור על ידי הוועדה הבינלאומית של תקן דיווח
כספי בינלאומי 4 שפורסם במרס 2004*
אישור על ידי הוועדה הבינלאומית של חוזי ערבנות
פיננסית (תיקונים לתקן חשבונאות בינלאומי 39
ותקן דיווח כספי בינלאומי 4) שפורסם באוגוסט
2005*

בסיס למסקנות*

דעות מנוגדות*

הנחיות ביצוע*

* לא תורגם לעברית

תקן דיווח כספי בינלאומי 4

חוזי ביטוח

תקן דיווח כספי בינלאומי 4 חוזי ביטוח (IFRS 4) מפורט בסעיפים 1-45 ובנספחים א-ג. כל הסעיפים בתקן מחייבים באותה מידה. הוראות התקן, המובאות באותיות מודגשות, מייצגות את העקרונות העיקריים של התקן. מונחים המוגדרים בנספח א מופיעים באותיות מוטות בפעם הראשונה בה הם מופיעים בתקן. הגדרות של מונחים אחרים מובאות במילון המונחים לתקני דיווח כספי בינלאומיים. יש לקרוא את תקן דיווח כספי בינלאומי 4 בהקשר למטרת התקן ולבסיס למסקנות, להקדמה לתקני דיווח כספי בינלאומיים ולמסגרת המושגית לדיווח כספי. תקן חשבונאות בינלאומי 8 מדיניות חשבונאית, שינויים באומדנים חשבונאיים וטעויות, מספק בסיס לבחירה ויישום של מדיניות חשבונאית בהעדר הנחיות מפורשות.

מטרת התקן

1. מטרת תקן זה היא לקבוע את הדיווח הכספי לגבי חוזי ביטוח על ידי ישות שמנפיקה חוזים כאלה (מתוארת בתקן זה כמבטח), עד אשר הוועדה תסיים את השלב השני של הפרויקט שלה בדבר חוזי ביטוח. בפרט, תקן זה דורש:

(א) שיפורים מסוימים לטיפול חשבונאי על ידי מבטחים לגבי חוזי ביטוח.

(ב) גילוי שמוזהה ומסביר את הסכומים בדוחות כספיים של מבטח הנובעים מחוזי ביטוח ושעוזר למשתמשים בדוחות כספיים אלה להבין את הסכום, העיתוי והאי ודאות של תזרימי מזומנים עתידיים מחוזי ביטוח.

תחולה

2. ישות תיישם תקן זה לגבי:

(א) חוזי ביטוח (לרבות חוזי ביטוח משנה) שהיא מנפיקה ולגבי חוזי ביטוח משנה שהיא מחזיקה.

(ב) מכשירים פיננסיים, שהיא מנפיקה, בעלי מאפיין השתתפות לפי שיקול דעת (discretionary participation feature), ראה סעיף 35). תקן דיווח כספי בינלאומי 7 מכשירים פיננסיים: גילויים דורש מתן גילוי לגבי מכשירים פיננסיים, לרבות מכשירים פיננסיים שכוללים מאפיינים כאלה.

3. תקן זה אינו מתייחס להיבטים אחרים של טיפול חשבונאי על ידי מבטחים, כמו טיפול חשבונאי בנכסים פיננסיים המוחזקים על ידי מבטחים ובהתחייבויות פיננסיות שהונפקו על ידי מבטחים (ראה תקן חשבונאות בינלאומי 32 *מכשירים פיננסיים: הצגה*, תקן חשבונאות בינלאומי 39 *מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה* ותקן דיווח כספי בינלאומי 7), למעט האמור בהוראות המעבר בסעיף 45.

4. ישות לא תיישם תקן זה לגבי:

(א) אחריות על מוצרים שהונפקה ישירות על ידי יצרן, סוחר או קמעונאי (ראה תקן חשבונאות בינלאומי 18 *הכנסות ותקן חשבונאות בינלאומי 37 הפרשות, התחייבויות תלויות ונכסים תלויים*).

(ב) נכסים והתחייבויות של מעסיקים בהקשר לתוכניות הטבה לעובדים (ראה תקן חשבונאות בינלאומי 19 *הטבות עובד ותקן דיווח כספי בינלאומי 2 תשלום מבוסס מניות*) ומחויבויות בגין הטבת פרישה המדווחת על ידי תכניות הטבות פרישה מוגדרות (ראה תקן חשבונאות בינלאומי 26 *הטיפול החשבונאי והדיווח על ידי ישויות המנהלות תוכניות להטבות פרישה*).

(ג) זכויות חוזיות או מחויבויות חוזיות שתלויות בשימוש העתידי, או בזכות להשתמש, בפריט לא פיננסי (לדוגמה, דמי רישיון אחדים, תמלוגים אחדים, תשלומי חכירה מותנים אחדים ופריטים דומים), כמו כן לגבי ערבות לערך שייר של חוכר המשובצת בחכירה מימונית (ראה תקן חשבונאות בינלאומי 17 *חכירות*, תקן חשבונאות בינלאומי 18 *הכנסות ותקן חשבונאות בינלאומי 38 נכסים בלתי מוחשיים*).

(ד) חוזי ערבות פיננסית, אלא אם כן המנפיק הצהיר מפורשות קודם לכן שהוא מתייחס לחוזים אלה כחוזי ביטוח ויישם חשבונאות המתייחסת לחוזי ביטוח, ובמקרה זה המנפיק יכול לבחור ליישם או את תקן חשבונאות בינלאומי 39, תקן חשבונאות בינלאומי 32 ותקן דיווח כספי בינלאומי 7 או את תקן זה לחוזי ערבות פיננסית כאלה. המנפיק יכול לבצע את הבחירה לכל חוזה בנפרד, אך הבחירה לגבי כל חוזה אינה ניתנת לשינוי.

(ה) תמורה מותנית שמשולמת או שמתקבלת בצירוף עסקים (ראה תקן דיווח כספי בינלאומי 3 צירופי עסקים).

(ו) **חוזי ביטוח ישירים** שהישות מחזיקה (כלומר, חוזי ביטוח ישירים בהם הישות היא בעלת הפוליסה). אולם, **חברה מוסרת** תיישם תקן זה לגבי חוזי ביטוח משנה שהיא מחזיקה.

5. לנוחיות ההתייחסות, תקן זה מתאר ישות כלשהי, שמנפיקה חוזה ביטוח, כמבטח, ללא הבחנה אם המנפיק מוגדר או לא מוגדר כמבטח לצרכים משפטיים או לצרכי פיקוח.

6. חוזה ביטוח משנה הוא סוג של חוזה ביטוח. בהתאם לכך, כל ההתייחסויות בתקן זה לחוזי ביטוח חלות גם על חוזי ביטוח משנה.

נגזרים משובצים

7. תקן חשבונאות בינלאומי 39 דורש כי ישות תפריד נגזרים משובצים אחדים מהחוזה המארח שלהם, תמדוד אותם בשווי הוגן ותכלול שינויים בשווי ההוגן שלהם ברווח או הפסד. תקן חשבונאות בינלאומי 39 חל על נגזרים המשובצים בחוזה ביטוח אלא אם הנגזר המשובץ הוא בעצמו חוזה ביטוח.

8. כחריג לדרישות בתקן חשבונאות בינלאומי 39, מבטח אינו צריך להפריד, ולמדוד בשווי הוגן, אופציה של בעל פוליסה לפיה הוא יכול לפדות חוזה ביטוח תמורת סכום קבוע (או תמורת סכום המבוסס על סכום קבוע ושיעור ריבית), גם אם מחיר המימוש שונה מהערך בספרים של ההתחייבות הביטוחית המארכת. אולם, הדרישה בתקן חשבונאות בינלאומי 39 חלה על אופציית מכר או על אופציה לפדיון מוקדם (cash surrender option) שמשוּבצות בחוזה ביטוח, אם ערך הפדיון משתנה בתגובה לשינוי במשתנה פיננסי (כמו מחיר או מדד של הון או סחורת יסוד (commodity)), או בתגובה לשינוי במשתנה לא פיננסי שאינו ייחודי לצד לחוזה. בנוסף, דרישה זו חלה גם אם היכולת של המחזיק לממש אופציית מכר או אופציה לפדיון מוקדם מופעלת על ידי (triggered by) שינוי במשתנה כזה (לדוגמה, אופציית מכר שניתנת למימוש אם מדד מניות מגיע לרמה מוגדרת).

9. סעיף 8 חל באופן שווה גם על אופציות לפדות מכשיר פיננסי הכולל מאפיין השתתפות לפי שיקול דעת.

הפרדה של רכיבי פיקדון

10. חוזי ביטוח אחדים כוללים גם רכיב ביטוח וגם רכיב פיקדון. במקרים אחדים, מבטח נדרש או רשאי להפריד רכיבים אלה:

(א) הפרדה נדרשת אם מתקיימים שני התנאים הבאים במצטבר:

(i) המבטח יכול למדוד את רכיב הפיקדון (לרבות אופציות פדיון משובצות כלשהן) בנפרד (כלומר, ללא התחשבות ברכיב הביטוח).

(ii) המדיניות החשבונאית של המבטח אינה דורשת להכיר בכל המחויבויות ובכל הזכויות הנובעות מרכיב הפיקדון.

(ב) הפרדה מותרת, אך אינה נדרשת, אם המבטח יכול למדוד את רכיב הפיקדון בנפרד כאמור בסעיף (א)(i), אולם המדיניות החשבונאית שלו דורשת להכיר בכל המחויבויות ובכל הזכויות הנובעות מרכיב הפיקדון, מבלי להתחשב בבסיס המשמש למדידה של זכויות ומחויבויות אלה.

(ג) הפרדה אינה מותרת אם מבטח לא יכול למדוד את רכיב הפיקדון בנפרד כאמור בסעיף (א)(i).

11. להלן דוגמה למצב בו מדיניות חשבונאית של מבטח אינה דורשת להכיר בכל המחויבויות הנובעות מרכיב פיקדון. חברה מוסרת מקבלת פיצוי בגין הפסדים ממבטח משנה, אך החוזה מחייב את החברה המוסרת לשלם חזרה את הפיצוי בשנים הבאות. מחויבות זו נובעת מרכיב פיקדון. אם המדיניות החשבונאית של החברה המוסרת הייתה מאפשרת אחרת להכיר בפיצוי כהכנסה ללא הכרה במחויבות הנוצרת, נדרשת הפרדה.

12. על מנת להפריד חוזה, מבטח צריך:

(א) ליישם תקן זה לגבי רכיב הביטוח.

(ב) ליישם תקן חשבונאות בינלאומי 39 לגבי רכיב הפיקדון.

הכרה ומדידה

פטור זמני מתקני דיווח כספי בינלאומיים אחרים

13. סעיפים 10-12 בתקן חשבונאות בינלאומי 8 מדיניות חשבונאית, שינויים באומדנים חשבונאיים וטעויות מגדירים קריטריונים שישות תשתמש בהם בקביעת מדיניות חשבונאית אם אף תקן דיווח כספי בינלאומי אינו מתייחס ספציפית לפריט. אולם, תקן זה פוטר מבטח מיישום קריטריונים אלה לגבי מדיניות חשבונאית שלו לגבי:

(א) חוזי ביטוח שהוא מנפיק (לרבות עלויות רכישה קשורות ונכסים בלתי מוחשיים קשורים, כמו אלה המתוארים בסעיפים 31 ו-32); וכן

(ב) חוזי ביטוח משנה שהוא רוכש.

14. למרות זאת, תקן זה אינו פוטר מבטח מיישומים אחדים של הקריטריונים שבסעיפים 10-12 לתקן חשבונאות בינלאומי 8. במיוחד, מבטח:

(א) לא יכיר כהתחייבות בהפרשות כלשהן בגין תביעות עתידיות אפשריות, אם תביעות אלה נובעות מחוזי ביטוח שאינם קיימים בסוף תקופת הדיווח (כמו הפרשות לסיכונים יוצאים מן הכלל (catastrophe provisions) או הפרשות לאיזון).

(ב) צריך לבצע בדיקת השלמות המספקת של ההתחייבות שמתוארת בסעיפים 15-19.

(ג) צריך לגרוע התחייבות ביטוחית (או חלק מהתחייבות ביטוחית) מהדוח על המצב הכספי שלו כאשר, ואך ורק כאשר, היא חדלה להתקיים - כלומר, כאשר המחויבות שהוגדרה בחוזה מסולקת או מבוטלת או פוקעת.

(ד) לא יקוז:

(i) נכסי ביטוח משנה מול התחייבויות הביטוחיות הקשורות; או

(ii) הכנסה או הוצאה מחוזי ביטוח משנה מול ההכנסה או ההוצאה מחוזי הביטוח הקשורים.

(ה) יבחן אם קיימת ירידת ערך של נכסי ביטוח משנה שלו (ראה סעיף 20).

בדיקת השלמות המספקת של ההתחייבות

15. מבטח יעריך בסוף כל תקופת דיווח, אם התחייבויות ביטוחיות, שהוכרו על ידו, הן נאותות, באמצעות שימוש באומדנים שוטפים של תזרימי מזומנים עתידיים על פי חוזי הביטוח שלו. אם הערכה זו מראה כי הערך בספרים של ההתחייבויות הביטוחיות שלו (פחות עלויות רכישה נדחות קשורות ופחות נכסים בלתי מוחשיים קשורים, כמו אלה הנדונים בסעיפים 31 ו-32) אינו מספק לאור אומדן תזרימי המזומנים העתידיים, יש להכיר בכל החסר (deficiency) ברווח או הפסד.

16. אם מבטח מיישם בדיקת השלמות המספקת של ההתחייבות, שמקיימת דרישות מינימליות מוגדרות, תקן זה אינו מטיל דרישות נוספות. הדרישות המינימליות הן כלהלן:

(א) הבדיקה בוחנת אומדנים שוטפים של כל תזרימי המזומנים החוזיים, ושל תזרימי מזומנים קשורים כמו עלויות טיפול בתביעות, וכן נבחנים תזרימי מזומנים הנובעים מאופציות ומערבויות משובצות.

(ב) אם הבדיקה מראה כי ההתחייבות אינה מספקת, כל החסר מוכר ברווח או הפסד.

17. אם מדיניות חשבונאית של מבטח אינה דורשת בדיקת השלמות המספקת של ההתחייבות, שמקיימת דרישות מינימליות של סעיף 16, המבטח צריך:

(א) לקבוע את הערך בספרים של ההתחייבויות הביטוחיות הרלוונטיות¹ פחות הערך בספרים של:

(i) עלויות רכישה נדחות קשורות כלשהן; וכן

¹ ההתחייבויות הביטוחיות הרלוונטיות הן ההתחייבויות הביטוחיות (ועלויות רכישה נדחות קשורות ונכסים בלתי מוחשיים קשורים) שלגביהן המדיניות החשבונאית של המבטח אינה דורשת בדיקת השלמות המספקת של ההתחייבות, שמקיימת דרישות מינימליות של סעיף 16.

(ii) נכסים בלתי מוחשיים קשורים כלשהם, כמו אלה שנרכשו בצירוף עסקים או בהעברת תיק (ראה סעיפים 31 ו-32). אולם, לא מתחשבים בנכסי ביטוח משנה קשורים, משום שמבטח מטפל בהם בנפרד (ראה סעיף 20).

(ב) לקבוע אם הסכום המתואר בסעיף (א) הוא נמוך מהערך בספרים שהיה נדרש אם ההתחייבויות הביטוחיות הרלוונטיות היו נמצאות בתחולת תקן חשבונאות בינלאומי 37. אם הוא נמוך יותר, המבטח יכיר בכל ההפרש ברווח או הפסד ויפחית את הערך בספרים של עלויות הרכישה הנדחות הקשורות או של הנכסים הבלתי מוחשיים הקשורים או יגדיל את הערך בספרים של ההתחייבויות הביטוחיות הרלוונטיות.

18. אם בדיקת השלמות המספקת של ההתחייבות של מבטח מקיימת דרישות מינימליות של סעיף 16, הבדיקה מיושמת ברמת הסיכום המצרפי שהוגדרה בבדיקה זו. אם בדיקת השלמות המספקת של ההתחייבות של המבטח אינה מקיימת דרישות מינימליות אלה, ההשוואה המתוארת בסעיף 17 תיעשה ברמת תיק של חוזים שהם בעלי סיכון דומה באופן כללי ומנוהלים יחד כתיק אחד.

19. הסכום המתואר בסעיף 17(ב) (כלומר, התוצאה של יישום תקן חשבונאות בינלאומי 37) ישקף מרווחי השקעה עתידיים (ראה סעיפים 27-29) אם ורק אם, הסכום המתואר בסעיף 17(א) משקף גם הוא מרווחים אלה.

ירידת ערך של נכסי ביטוח משנה

20. אם נפגם ערכם של נכסי ביטוח משנה של חברה מוסרת, החברה המוסרת תפחית את הערך בספרים שלה בהתאם לכך ותכיר בהפסד מירידת ערך זה ברווח או הפסד. קיימת ירידת ערך של נכס ביטוח משנה אם ורק אם:

(א) קיימת ראייה אובייקטיבית, כתוצאה מאירוע שהתרחש לאחר הכרה לראשונה בנכס הביטוח המשנה, שיתכן והחברה המוסרת לא תקבל את כל הסכומים המגיעים לה לפי תנאי החוזה; וכן

(ב) לאירוע זה יש השפעה, שניתן למדוד אותה באופן מהימן, על הסכומים שהחברה המוסרת תקבל ממבטח המשנה.

שינויים במדיניות חשבונאית

21. סעיפים 22-30 יחולו הן על שינויים שמבוצעים על ידי מבטח שישם כבר תקני דיווח כספי בינלאומיים והן על שינויים שמבוצעים על ידי מבטח שמאמץ לראשונה תקני דיווח כספי בינלאומיים.

22. מבטח רשאי לשנות מדיניות חשבונאית שלו לגבי חוזי ביטוח אם ורק אם, השינוי גורם לדוחות הכספיים להיות רלוונטיים יותר לצורכי קבלת ההחלטות הכלכליות של המשתמשים ולא פחות מהימנים, או יותר מהימנים ולא פחות רלוונטיים לצרכים אלה. מבטח ישקול מהימנות ורלוונטיות באמצעות הקריטריונים בתקן חשבונאות בינלאומי 8.

23. בכדי להצדיק שינוי מדיניות חשבונאית שלו לגבי חוזי ביטוח, מבטח צריך להראות כי השינוי גורם לדוחות כספיים שלו להיות קרובים יותר לקיום הקריטריונים בתקן חשבונאות בינלאומי 8, אך השינוי אינו צריך להשיג ציות מלא לקריטריונים אלה. הנושאים הספציפיים הבאים ידונו להלן:

(א) שיעורי ריבית שוטפים (סעיף 24);

(ב) המשך השימוש בפרקטיקות קיימות (סעיף 25);

(ג) זהירות (סעיף 26);

(ד) מרווחי השקעה עתידיים (סעיפים 27-29); וכן

(ה) חשבונאות צל (סעיף 30).

שיעורי ריבית שוק שוטפים

24. מבטח רשאי, אך לא נדרש, לשנות מדיניות חשבונאית שלו כך שימדדו מחדש ההתחייבויות הביטוחיות שיועדו², על מנת לשקף שיעורי ריבית שוק שוטפים, ושינויים בהתחייבויות אלה יוכרו ברווח או הפסד. תוך כדי כך, הוא יכול להתחיל לנקוט במדיניות חשבונאית שדורשת אומדנים והנחות שוטפים אחרים לגבי ההתחייבויות שיועדו. הבחירה בסעיף זה מאפשרת למבטח לשנות מדיניות חשבונאית שלו לגבי התחייבויות שיועדו, ללא יישום עקבי

² בסעיף זה, התחייבויות ביטוחיות כוללות עלויות רכישה נדחות קשורות ונכסים בלתי מוחשיים קשורים, כמו אלה שידונו בסעיפים 31 ו-32.

של מדיניות זו לגבי כל ההתחייבויות הדומות, כפי שהיה נדרש לפי תקן חשבונאות בינלאומי 8. אם מבטח מחליט לייעד התחייבויות בהתאם לבחירה זו, הוא ימשיך ליישם שיעורי ריבית שוק שוטפים (ואם מתאים, אומדנים והנחות שוטפים אחרים) באופן עקבי בכל התקופות לגבי כל ההתחייבויות האלה עד שהן יחדלו להתקיים.

המשך השימוש בפרקטיקות קיימות

25. מבטח יכול להמשיך לנקוט בפרקטיקות הבאות, אך יישום לראשונה של אף אחת מהן אינו עונה על הדרישות של סעיף 22:

(א) מדידת התחייבויות ביטוחיות על בסיס ערך לא מהוון.

(ב) מדידת זכויות חוזיות לעמלות עתידיות בגין ניהול השקעות בסכום העולה על השווי ההוגן שלהן, כפי שנובע מהשוואה עם עמלות שוטפות הנגבות על ידי גורמי שוק אחרים בגין שירותים דומים. סביר כי השווי ההוגן בעת ההתקשרות בזכויות חוזיות אלה שווה לעלויות ששולמו בגין יצירתן (origination costs), אלא אם עמלות עתידיות בגין ניהול השקעות ועלויות קשורות אינן עומדות בקנה אחד עם המקובל בשוק.

(ג) שימוש במדיניות חשבונאית לא אחידה לגבי חוזי ביטוח (ולגבי עלויות רכישה נדחות קשורות ונכסים בלתי מוחשיים קשורים, אם ישנם כאלה) של חברות בנות, למעט כפי שמותר לפי סעיף 24. אם מדיניות חשבונאית זו אינה אחידה, מבטח יכול לשנות אותה אם השינוי אינו גורם למדיניות החשבונאית להיות שונה יותר ואם הוא מקיים את כל הדרישות האחרות של תקן זה.

זהירות

26. מבטח אינו צריך לשנות מדיניות חשבונאית שלו לגבי חוזי ביטוח על מנת לבטל זהירות יתר. אולם, אם מבטח כבר מודד חוזי ביטוח שלו תוך כדי שימוש בזהירות מספקת, הוא לא יעלה את רמת הזהירות.

מרווחי השקעה עתידיים

27. מבטח אינו צריך לשנות מדיניות חשבונאית שלו לגבי חוזי ביטוח על מנת לבטל מרווחי השקעה עתידיים. אולם, קיימת הנחה הניתנת להפרכה שדוחות כספיים של מבטח יהיו פחות רלוונטיים ופחות מהימנים, אם הוא יתחיל לנקוט במדיניות חשבונאית שמשקפת מרווחי השקעה עתידיים במדידה של חוזי ביטוח, אלא

IFRS 4

אם מרווחים אלה משפיעים על התשלומים החוזיים. שתי דוגמאות למדיניות חשבונאית שמשקפת מרווחים אלה:

(א) שימוש בשיעור היוון שמשקף את אומדן התשואה על נכסי המבטח; או

(ב) חיזוי התשואות על נכסים אלה לפי אומדן שיעור תשואה, היוון תשואות חזויות אלו לפי שיעור שונה והכללת התוצאה במדידה של ההתחייבות.

28. מבטח יכול לסתור את ההנחה הניתנת להפרכה המתוארת בסעיף 27 אם ורק אם, הרכיבים האחרים של שינוי במדיניות חשבונאית מגדילים את הרלוונטיות ואת המהימנות של הדוחות הכספיים שלו באופן שמספיק כדי לגבור על הירידה ברלוונטיות ובמהימנות כתוצאה מהכללה של מרווחי השקעה עתידיים. לדוגמה, נניח כי מדיניות חשבונאית נוכחית של מבטח לגבי חוזי ביטוח כוללת הנחות זהירות מידי שנקבעות בעת ההתקשרות בחוזה ושיעור היוון שנקבע על ידי גוף פיקוח ללא קשר ישיר לתנאי שוק, ומתעלמת מאופציות ומערבויות משובצות אחדות. יתכן והמבטח יכול להפוך את הדוחות הכספיים שלו ליותר רלוונטיים ולא פחות מהימנים על ידי מעבר לבסיס חשבונאות המכוון למשקיע (comprehensive investor-oriented basis of accounting) שנמצא בשימוש רחב ושכולל:

(א) אומדנים והנחות שוטפים;

(ב) תיאום (adjustment) סביר (אך לא זהיר מידי) כדי לשקף סיכון ואי ודאות;

(ג) מדידות שמשקפות גם את הערך הפנימי וגם את ערך הזמן של אופציות וערבויים משובצות; וכן

(ד) שיעור היוון שוק שוטף, גם אם שיעור היוון זה משקף את אומדן התשואה על נכסי המבטח.

29. בגישות מדידה אחדות, משתמשים בשיעור ההיוון על מנת לקבוע את הערך הנוכחי של מרווח רווח עתידי. לאחר מכן, מרווח רווח זה מיוחס לתקופות שונות באמצעות נוסחה. בגישות אלה, שיעור ההיוון משפיע על המדידה של ההתחייבות רק בעקיפין. בפרט, לשימוש בשיעור היוון פחות מתאים יש השפעה מצומצמת, אם בכלל, על המדידה של ההתחייבות בעת ההתקשרות. אולם, בגישות אחרות, שיעור ההיוון קובע את המדידה של ההתחייבות

באופן ישיר. במקרה האחרון, משום ששימוש לראשונה בשיעור היוון המבוסס על נכס (asset-based discount rate) יש השפעה מהותית יותר, מאוד לא סביר כי מבטח יוכל להפריך את ההנחה הניתנת להפרכה שבסעיף 27.

חשבונאות צל (Shadow accounting)

30. במודלים חשבונאיים אחדים, רווחים או הפסדים שמומשו בגין נכסים של מבטח משפיעים ישירות על המדידה של חלק או של כל (א) ההתחייבויות הביטוחיות שלו, (ב) עלויות רכישה נדחות קשורות ו-31 (ג) נכסים בלתי מוחשיים קשורים, כמו אלה המתוארים בסעיפים 31 ו-32. מבטח רשאי, אך לא נדרש, לשנות מדיניות חשבונאית שלו כך שרווח או הפסד, שהוכר אבל לא מומש, בגין נכס ישפיע על מדידות אלה באותו אופן כמו רווח או הפסד שמומש. התיאום הקשור להתחייבות הביטוחית (או לעלויות רכישה נדחות או לנכסים בלתי מוחשיים) יוכר ברווח כולל אחר אם ורק אם, הרווחים או ההפסדים שלא מומשו מוכרים ישירות ברווח כולל אחר. פרקטיקה זו מתוארת לעיתים כ'חשבונאות צל'.

חוזי ביטוח שנרכשו בצירוף עסקים או בהעברת תיק ביטוח

31. על מנת לציית לדרישות תקן דיווח כספי בינלאומי 3, מבטח צריך, במועד הרכישה, למדוד בשווי הוגן את ההתחייבויות הביטוחיות שניטלו ואת נכסי הביטוח שנרכשו בצירוף עסקים. אולם, מבטח רשאי, אך לא נדרש, להשתמש בהצגה מורחבת שמפצלת את השווי ההוגן של חוזי ביטוח שנרכשו לשני רכיבים:

(א) התחייבות הנמדדת בהתאם למדיניות החשבונאית של המבטח לגבי חוזי ביטוח שהוא מנפיק; וכן

(ב) נכס בלתי מוחשי, המייצג את ההפרש בין (i) השווי ההוגן של זכויות הביטוח החוזיות שנרכשו והמחויבויות הביטוחיות החוזיות שהתקבלו לבין (ii) הסכום שתואר ב- (א). המדידה לאחר מכן של נכס זה תהיה עקבית עם המדידה של ההתחייבות הביטוחית הקשורה.

32. מבטח הרוכש תיק חוזי ביטוח יכול להשתמש בהצגה המורחבת שתוארה בסעיף 31.

33. הנכס הבלתי מוחשי, שתואר בסעיפים 31 ו-32, הוצא מתחולתם של תקן חשבונאות בינלאומי 36 ירידת ערך נכסים ותקן

חשבונאות בינלאומי 38. אולם, יש ליישם את תקן חשבונאות בינלאומי 36 ותקן חשבונאות בינלאומי 38 לגבי רשימות לקוחות ולגבי קשרי לקוחות המשקפים את הציפיות לחוזים עתידיים שאינם חלק מזכויות הביטוח החוזיות ומהמחויבויות הביטוחיות החוזיות שקיימות במועד של צירוף עסקים או של העברת תיק.

מאפייני השתתפות לפי שיקול דעת

מאפייני השתתפות לפי שיקול דעת בחוזי ביטוח

34. חוזי ביטוח אחדים כוללים מאפיין השתתפות לפי שיקול דעת כמו גם מרכיב מובטח. המנפיק של חוזה זה:

(א) רשאי, אך אינו צריך, להכיר במרכיב המובטח בנפרד ממאפיין ההשתתפות לפי שיקול דעת. אם המנפיק אינו מכיר בהם בנפרד, הוא צריך לסווג את כל החוזה כהתחייבות. אם המנפיק מסווג אותם בנפרד, הוא צריך לסווג את המרכיב המובטח כהתחייבות.

(ב) צריך, אם הוא מכיר במאפיין ההשתתפות לפי שיקול דעת בנפרד מהמרכיב המובטח, לסווג מאפיין זה כהתחייבות או כרכיב נפרד בהון. תקן זה אינו מגדיר כיצד המנפיק קובע אם מאפיין זה הוא התחייבות או הון. המנפיק רשאי לפצל מאפיין זה לרכיבי התחייבות ורכיבים הוניים וישתמש במדיניות חשבונאית עקבית לגבי פיצול זה. המנפיק לא יסווג מאפיין זה כקבוצת ביניים שאינה התחייבות ואינה הון.

(ג) רשאי להכיר בכל הפרמיות שהתקבלו כהכנסות ללא הפרדת חלק כלשהו שמתייחס לרכיב ההוני. כתוצאה מכך, השינויים במרכיב המובטח ובחלק של מאפיין ההשתתפות לפי שיקול דעת שסווג כהתחייבות יוכרו ברווח או הפסד. אם חלק ממאפיין ההשתתפות לפי שיקול דעת או המאפיין במלואו מסווג בהון, ניתן לייחס חלק מרווח או מהפסד למאפיין זה (באותו אופן כפי שניתן לייחס חלק זה לזכויות שאינן מקנות שליטה). המנפיק יכיר בחלק של רווח או הפסד, שניתן לייחס לרכיב הוני כלשהו של מאפיין השתתפות לפי שיקול דעת, כהקצאת רווח או הפסד, ולא כהוצאה או כהכנסה (ראה תקן חשבונאות בינלאומי 1 הצגת דוחות כספיים).

(ד) צריך, אם החוזה כולל נגזר משובץ שנמצא בתחולת תקן חשבונאות בינלאומי 39, ליישם תקן חשבונאות בינלאומי 39 לגבי נגזר משובץ זה.

(ה) צריך, מכל הבחינות שלא מתוארות בסעיפים 14-20 ו-34(א)-(ד), להמשיך לנקוט במדיניות חשבונאית קיימת שלו לגבי חוזים כאלה, אלא אם הוא משנה מדיניות חשבונאית זו באופן שתואם את סעיפים 21-30.

מאפייני השתתפות לפי שיקול דעת במכשירים פיננסיים

35. הדרישות בסעיף 34 חלות גם על מכשיר פיננסי שכולל מאפיין השתתפות לפי שיקול דעת. בנוסף:

(א) אם המנפיק מסווג את כל מאפיין ההשתתפות לפי שיקול דעת כהתחייבות, עליו ליישם את בדיקת השלמות המספקת של ההתחייבות שבסעיפים 15-19 לגבי החוזה במלואו (כלומר, גם לגבי המרכיב המובטח וגם לגבי מאפיין ההשתתפות לפי שיקול דעת). המנפיק אינו צריך לקבוע את הסכום שהיה מתקבל כתוצאה מיישום תקן חשבונאות בינלאומי 39 לגבי המרכיב המובטח.

(ב) אם המנפיק מסווג חלק ממאפיין זה או את המאפיין במלואו כרכיב הוני נפרד, ההתחייבות שהוכרה בגין החוזה במלואו לא תהיה נמוכה מהסכום שהיה מתקבל כתוצאה מיישום תקן חשבונאות בינלאומי 39 לגבי המרכיב המובטח. הסכום יכלול את הערך הפנימי של אופציה לפדות את החוזה, אך אינו צריך לכלול את ערך הזמן שלה, אם סעיף 9 פוטר אופציה זו ממדידה בשווי הוגן. המנפיק אינו צריך לתת גילוי לסכום שהיה מתקבל כתוצאה מיישום תקן חשבונאות בינלאומי 39 לגבי המרכיב המובטח, וגם אינו צריך להציג בנפרד סכום זה. בנוסף, המנפיק אינו צריך לקבוע סכום זה אם סך ההתחייבות שהוכרה היא גבוהה יותר באופן ברור.

(ג) למרות שחוזים אלה הם מכשירים פיננסיים, המנפיק רשאי להמשיך להכיר בפרמיות בגין חוזים אלה כהכנסות, ולהכיר כהוצאה בעלייה הנובעת, בערך בספרים של ההתחייבות.

(ד) למרות שחוזים אלה הם מכשירים פיננסיים, מנפיק, המיישם את סעיף 20(ב) לתקן דיווח כספי בינלאומי 7 לחוזים בעלי מאפיין השתתפות לפי שיקול דעת, ייתן גילוי לסך הוצאת הריבית שהוכרה ברווח או הפסד, אך אינו צריך לחשב הוצאת ריבית כזו תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית.

הסבר לסכומים שהוכרו

36. מבטח ייתן גילוי מידע שמזהה ומסביר את הסכומים בדוחות כספיים שלו הנובעים מחוזי ביטוח.
37. על מנת לציית לדרישות סעיף 36, מבטח ייתן גילוי לפרטים הבאים:
- (א) המדיניות החשבונאית שלו לגבי חוזי ביטוח ולגבי נכסים, התחייבויות, הכנסה והוצאה קשורים.
- (ב) הנכסים, ההתחייבויות, ההכנסה וההוצאה שהוכרו (ואם הוא מציג דוח על תזרימי המזומנים לפי השיטה הישירה, ייתן גילוי לתזרימי מזומנים), הנובעים מחוזי ביטוח. בנוסף, אם המנפיק הוא חברה מוסרת, הוא ייתן גילוי לפרטים הבאים:
- (i) רווחים והפסדים שהוכרו ברווח או הפסד בעת רכישת ביטוח משנה; וכן
- (ii) אם החברה המוסרת דוחה ומפחיתה רווחים והפסדים הנוצרים בעת רכישת ביטוח משנה, ההפחתה לתקופה והסכומים שטרם הופחתו בהתחלה ובסוף התקופה.
- (ג) התהליך ששימש לקביעת ההנחות בעלות ההשפעה הגדולה ביותר על המדידה של הסכומים שהוכרו, שתוארו בסעיף (ב). כאשר הדבר מעשי, מבטח ייתן גם גילוי כמותי להנחות אלה.
- (ד) ההשפעה של שינויים בהנחות ששימשו למדידת נכסי ביטוח והתחייבויות ביטוחיות, תוך הצגה נפרדת של ההשפעה של כל שינוי בעל השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.
- (ה) התאמות של שינויים בהתחייבויות ביטוחיות, בנכסי ביטוח משנה, ואם קיימות, בעלויות רכישה נדחות קשורות.

מהות והיקף של סיכונים הנובעים מחוזי ביטוח

38. מבטח ייתן גילוי למידע המאפשר למשתמשים בדוחות הכספיים שלו להעריך את המהות וההיקף של סיכונים הנובעים מחוזי ביטוח.

39. על מנת לציית לדרישות סעיף 38, מבטח ייתן גילוי לפרטים הבאים:

(א) המטרות, המדיניות וההליכים שלו לניהול סיכונים הנובעים מחוזי ביטוח ואת השיטות שלו לניהול סיכונים אלה.

(ב) [בוטל].

(ג) מידע לגבי סיכון ביטוחי (לפני ואחרי צמצום סיכון באמצעות ביטוח משנה), כולל מידע לגבי:

(i) הרגישות לסיכון ביטוחי (ראה סעיף 39א).

(ii) ריכוזים של סיכון ביטוחי, כולל תיאור כיצד ההנהלה מגדירה ריכוזים ותיאור התכונות המשותפות המזהות כל ריכוז (לדוגמה, סוג של אירוע ביטוחי, אזור גיאוגרפי או מטבע).

(iii) תביעות בפועל בהשוואה לאומדנים קודמים (כלומר, התפתחות תביעות). הגילוי לגבי התפתחות תביעות יתייחס החל מהתקופה בה התעוררה התביעה המהותית המוקדמת ביותר לגביה עדיין קיימת אי ודאות לגבי הסכום והעיתוי של תשלומי התביעות, אך אין צורך לתת את הגילוי לתקופה של לפני עשר שנים ומעלה. מבטח אינו צריך לתת גילוי למידע זה לגבי תביעות שלגביהן אי ודאות לגבי הסכום והעיתוי של תשלומי תביעות נפתרת, בדרך כלל, תוך שנה אחת.

(ד) מידע לגבי סיכון אשראי, סיכון נזילות וסיכון שוק שהיה נדרש לפי סעיפים 31-42 של תקן דיווח כספי בינלאומי 7, אילו חוזי הביטוח היו בתחולת תקן דיווח כספי בינלאומי 7. אולם:

(i) מבטח אינו צריך לפרט את ניתוח מועדי הפירעון הנדרש לפי סעיף 39א) ו 39ב) לתקן דיווח כספי

בינלאומי 7 אם במקום זאת הוא נותן גילוי למידע אודות עיתוי משוער של תזרים המזומנים השלילי נטו הנובע מהתחייבויות ביטוחיות שהוכרו. זה יכול להתבטא בצורה של ניתוח לפי עיתוי משוער של הסכומים שהוכרו בדוח על המצב הכספי.

(ii) אם מבטח משתמש בשיטה חלופית לניהול רגישות לתנאי שוק, כמו ניתוח ערך גלום (embedded value analysis), הוא יוכל להשתמש בניתוח רגישות זה כדי לקיים את הדרישה בסעיף 40(א) לתקן דיווח כספי בינלאומי 7. מבטח כזה ייתן גם את הגילוי הנדרש לפי סעיף 41 לתקן דיווח כספי בינלאומי 7.

(ה) מידע לגבי חשיפות לסיכון שוק הנובעות מנגזרים משובצים, הנכללים בחוזה ביטוח מארח, אם המבטח אינו נדרש למדוד, ולא מודד, את הנגזרים המשובצים בשווי הוגן.

39.א. כדי לציית לדרישות של סעיף 39(ג)(i), מבטח ייתן גילוי לפי פסקאות (א) או (ב) כלהלן:

(א) ניתוח רגישות המראה איך הרווח או ההפסד וההון היו מושפעים אילו שינויים אפשריים באופן סביר במשתני הביטוח הרלוונטיים בסוף תקופת הדיווח היו מתרחשים; השיטות וההנחות ששימשו בהכנת ניתוח הרגישות; וכל השינויים מהתקופה הקודמת לגבי השיטות וההנחות שהשתמשו בהם. אולם, אם מבטח משתמש בשיטה חלופית לניהול רגישות לתנאי שוק, כמו ניתוח ערך גלום (embedded value analysis), הוא עשוי לקיים דרישה זו על ידי מתן גילוי לניתוח רגישות זה והגילויים הנדרשים בסעיף 41 לתקן דיווח כספי בינלאומי 7.

(ב) מידע איכותי לגבי רגישות ומידע אודות התנאים של חוזי ביטוח שיש להם השפעה מהותית על הסכום, עיתוי וחוסר הודאות של תזרימי המזומנים העתידיים של המבטח.

מועד תחילה והוראות מעבר

40. הוראות המעבר בסעיפים 41-45 יחולו גם על ישות, שכבר מיישמת תקני דיווח כספי בינלאומיים, כאשר היא מיישמת לראשונה תקן זה וגם על ישות שמיישמת תקני דיווח כספי בינלאומיים לראשונה (מאמץ לראשונה).

41. ישות תיישם תקן זה לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2005 או לאחריו. יישום מוקדם של התקן מומלץ. אם ישות מיישמת תקן זה לתקופה מוקדמת יותר, עליה לתת גילוי לעובדה זו.

41א. חוזי ערבות פיננסית (תיקונים לתקן חשבונאות בינלאומי 39 ותקן דיווח כספי בינלאומי 4), שפורסם באוגוסט 2005, תיקן את סעיפים 4(ד), 18(ז) ו-19(ו). ישות תיישם תיקונים אלה לגבי תקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2006 או לאחריו. יישום מוקדם מומלץ. אם ישות מיישמת את תיקונים אלה לגבי תקופה מוקדמת יותר, עליה לתת גילוי לעובדה זו וליישם את התיקונים הקשורים לתקן חשבונאות בינלאומי 39 ותקן חשבונאות בינלאומי 32³ באותו מועד.

41ב. תקן חשבונאות בינלאומי 1 (כפי שעודכן בשנת 2007) תיקן את המינוחים, אשר משמשים בכל תקני הדיווח הכספי הבינלאומיים. בנוסף, תקן חשבונאות בינלאומי 1 תיקן את סעיף 30. ישות תיישם תיקונים אלה לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2009 או לאחריו. אם ישות מיישמת את תקן חשבונאות בינלאומי 1 (מעודכן 2007) לתקופה מוקדמת יותר, תיקונים אלה ייושמו לתקופה מוקדמת זו.

41ג. [סעיף זה נוסף כתוצאה מתיקונים של תקן דיווח כספי בינלאומי 9, אשר תחולתו היא מיום 1 בינואר 2018, ולפיכך הסעיף לא נוסף במהדורה זו. הסעיף נכלל בנספח ג לתקן דיווח כספי בינלאומי 9.]

41ד. [סעיף זה נוסף כתוצאה מתיקונים של תקן דיווח כספי בינלאומי 9, אשר תחולתו היא מיום 1 בינואר 2018, ולפיכך הסעיף לא נוסף במהדורה זו. הסעיף נכלל בנספח ג לתקן דיווח כספי בינלאומי 9.]

41ה. תקן דיווח כספי בינלאומי 13 מדידת שווי הוגן, שפורסם במאי 2011, תיקן את ההגדרה של שווי הוגן בנספח א. ישות תיישם תיקון זה כאשר היא מיישמת את תקן דיווח כספי בינלאומי 13.

41ו. [סעיף זה נוסף כתוצאה מתיקונים של תקן דיווח כספי בינלאומי 9, אשר תחולתו היא מיום 1 בינואר 2018, ולפיכך הסעיף לא נוסף במהדורה זו. הסעיף נכלל בנספח ג לתקן דיווח כספי בינלאומי 9.]

³ כאשר ישות מאמצת את תקן דיווח כספי בינלאומי 7, ההפניה לתקן חשבונאות בינלאומי 32 תוחלף בהפניה לתקן דיווח כספי בינלאומי 7.

41. [סעיף זה נוסף כתוצאה מתיקונים של תקן דיווח כספי בינלאומי 15, אשר תחולתו היא מיום 1 בינואר 2018, ולפיכך הסעיף לא נוסף במהדורה זו. הסעיף נכלל בנספח ד לתקן דיווח כספי בינלאומי 15.]

ח41. [סעיף זה נוסף כתוצאה מתיקונים של תקן דיווח כספי בינלאומי 9, אשר תחולתו היא מיום 1 בינואר 2018, ולפיכך הסעיף לא נוסף במהדורה זו. הסעיף נכלל בנספח ג לתקן דיווח כספי בינלאומי 9.]

ט41. [סעיף זה נוסף כתוצאה מתיקונים של תקן דיווח כספי בינלאומי 16, אשר תחולתו היא מיום 1 בינואר 2019, ולפיכך הסעיף לא נוסף במהדורה זו. הסעיף נכלל בנספח ד לתקן דיווח כספי בינלאומי 16.]

גילוי

42. ישות אינה צריכה ליישם את דרישות הגילוי בתקן זה לגבי מידע השוואתי שמתייחס לתקופות שנתיות המתחילות לפני 1 בינואר 2005, למעט לגבי הגילוי שנדרש לפי סעיף 37(א) ו-(ב) בהתייחס למדיניות חשבונאית, ונכסים, התחייבויות, הכנסה והוצאה שהוכרו (ותזרימי מזומנים אם משתמשים בשיטה הישירה).

43. אם לא מעשי ליישם דרישה מסוימת של סעיפים 10-35 לגבי מידע השוואתי שמתייחס לתקופות שנתיות המתחילות לפני 1 בינואר 2005, ישות תיתן גילוי לעובדה זו. יישום בדיקת השלמות המספקת של ההתחייבות (סעיפים 15-19) לגבי מידע השוואתי כזה עשוי, לעיתים, להיות לא מעשי, אך זה מאוד לא סביר שיהיה לא מעשי ליישם דרישות אחרות של סעיפים 10-35 לגבי מידע השוואתי כזה. תקן חשבונאות בינלאומי 8 מסביר את המונח 'לא מעשי' (impracticable).

44. ביישום סעיף 39(ג)(iii), ישות אינה צריכה לתת גילוי למידע לגבי התפתחות תביעות שהתרחשו מוקדם יותר מאשר חמש שנים לפני סוף שנת הכספים הראשונה לגביה היא מיישמת תקן זה. בנוסף, אם זה לא מעשי, כאשר ישות מיישמת לראשונה תקן זה, להכין מידע לגבי התפתחות תביעות שהתרחשו לפני תחילתה של התקופה המוקדמת ביותר לגביה ישות מציגה מידע השוואתי מלא אשר מציינת לדרישות תקן זה, הישות תיתן גילוי לעובדה זו.

יעוד מחדש של נכסים פיננסיים

45. כאשר מבטח משנה את המדיניות החשבונאית שלו לגבי התחייבויות ביטוחיות, הוא רשאי, אך לא נדרש, לסווג מחדש חלק מנכסים פיננסיים שלו או את כל הנכסים הפיננסיים שלו כשווי הוגן דרך רווח או הפסד'. סיווג מחדש זה מותר אם מבטח משנה מדיניות חשבונאית כאשר הוא מיישם תקן זה לראשונה ואם הוא מבצע שינוי מדיניות מאוחר יותר שמותר לפי סעיף 22. הסיווג מחדש מהווה שינוי של מדיניות חשבונאית וחל תקן חשבונאות בינלאומי 8.

נספח א

מונחים מוגדרים

נספח זה מהווה חלק בלתי נפרד של התקן.

<p>בעל הפוליסה לפי חוזה ביטוח משנה.</p>	<p>חברה מוסרת (cedant)</p>
<p>רכיב חוזי שאינו מטופל כנגזר לפי תקן חשבונאות בינלאומי 39 והיה בתחולת תקן חשבונאות בינלאומי 39 אילו הוא היה מכשיר נפרד.</p>	<p>רכיב פיקדון (deposit component)</p>
<p>חוזה ביטוח שאינו חוזה ביטוח משנה.</p>	<p>חוזה ביטוח ישיר (direct insurance contract)</p>
<p>זכות חוזית לקבל, כתוספת להטבות מובטחות, הטבות נוספות:</p> <p>(א) שסביר כי יהוו חלק משמעותי מסך ההטבות החוזיות;</p> <p>(ב) הסכום או העיתוי שלהן נתון, בהתאם לחוזה, לשיקול הדעת של המנפיק; וכן</p> <p>(ג) שלפי החוזה מבוססות על:</p> <p>(i) הביצועים של קבוצת חוזים מוגדרת או של סוג חוזה מוגדר;</p> <p>(ii) תשואה על השקעה, שמומשה ו/או שטרם מומשה, בקבוצת נכסים מוגדרת המוחזקת על ידי המנפיק; או</p> <p>(iii) הרווח או ההפסד של החברה, של הקרן או של ישות אחרת שמנפיקה את החוזה.</p>	<p>מאפיין השתתפות לפי שיקול דעת (discretionary participation feature)</p>
<p>שווי הוגן הוא המחיר שהיה מתקבל ממכירת נכס או שהיה משולם להעברת התחייבות בעסקה רגילה בין משתתפים בשוק במועד המדידה. (ראה תקן דיווח כספי בינלאומי 13).</p>	<p>שווי הוגן (fair value)</p>

מונחים מוגדרים (המשך)

<p>חוזה הדורש מהמנפיק לבצע תשלומים מוגדרים כדי לפצות את המחזיק בגין הפסד שהתהווה לו משום שחייב מוגדר נכשל בביצוע תשלום במועדו לפי התנאים המקוריים או המתוקנים של מכשיר חוב.</p>	<p>חוזה ערבות פיננסית (financial guarantee contract)</p>
<p>הסיכון של שינוי עתידי באחד או יותר מהמשתנים המוגדרים הבאים: שיעור ריבית, מחיר מכשיר פיננסי, מחיר סחורת יסוד, שער חליפין של מטבע חוץ, מדד מחירים או שיעורים, דירוג אשראי או מדד אשראי או משתנה אחר, בתנאי שבמקרה של משתנה לא פיננסי משתנה זה אינו ייחודי לצד לחוזה.</p>	<p>סיכון פיננסי (financial risk)</p>
<p>זכות בלתי מותנית של בעל פוליסה מסוים או של משקיע מסוים לתשלומים או הטבות אחרות, שאינה נתונה לפי חוזה לשיקול דעת של המנפיק.</p>	<p>הטבות מובטחות (guaranteed benefits)</p>
<p>מחויבות לשלם הטבות מובטחות, הכלולה בחוזה שכולל מאפיין השתתפות לפי שיקול דעת.</p>	<p>מרכיב מובטח (guaranteed element)</p>
<p>זכויות חוזיות נטו של מבטח לפי חוזה ביטוח.</p>	<p>נכס ביטוח (insurance asset)</p>
<p>חוזה לפיו צד אחד (המבטח) לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר (בעל הפוליסה) על ידי הסכמה לפצות את בעל הפוליסה אם אירוע עתידי לא ודאי מוגדר (מקרה הביטוח) ישפיע באופן שלילי על בעל הפוליסה. (ראה נספח ב' הכולל הנחיות בהתייחס הגדרה זו).</p>	<p>חוזה ביטוח (insurance contract)</p>
<p>מחויבויות חוזיות נטו של מבטח לפי חוזה ביטוח.</p>	<p>התחייבות ביטוחית (insurance liability)</p>

מונחים מוגדרים (המשך)

סיכון, שאינו סיכון פיננסי , המועבר מהמחזיק בחוזה למנפיק.	סיכון ביטוחי (insurance risk)
אירוע עתידי לא ודאי שמכוסה על ידי חוזה ביטוח ויוצר סיכון ביטוחי .	מקרה הביטוח (insured event)
הצד שיש לו מחויבות לפי חוזה ביטוח לפצות בעל פוליסה אם מתרחש מקרה הביטוח .	מבטח (insurer)
הערכה אם צריך להגדיל את הערך בספרים של התחייבות ביטוחית (או אם צריך להקטין את הערך בספרים של עלויות רכישה נדחות קשורות או של נכסים בלתי מוחשיים קשורים), בהתבסס על בחינה של תזרימי מזומנים עתידיים.	בדיקת השלמות המספקת של ההתחייבות (liability adequacy test)
צד שיש לו זכות לפיצוי לפי חוזה ביטוח אם מתרחש מקרה הביטוח .	בעל פוליסה (policyholder)
זכויות חוזיות נטו של חברה מוסרת לפי חוזה ביטוח משנה .	נכסי ביטוח משנה (reinsurance assets)
חוזה ביטוח המונפק על ידי מבטח אחד (מבטח המשנה) על מנת לפצות מבטח אחר (החברה המוסרת) עבור הפסדים בגין חוזה אחד או יותר שהונפקו על ידי החברה המוסרת.	חוזה ביטוח משנה (reinsurance contract)
הצד שיש לו מחויבות לפי חוזה ביטוח משנה לפצות חברה מוסרת אם מתרחש מקרה הביטוח .	מבטח משנה (reinsurer)
לטפל ברכיבים של חוזה כאילו הם היו חוזים נפרדים.	להפריד (unbundle)

נספח ב**הגדרה של חוזה ביטוח**

נספח זה מהווה חלק בלתי נפרד של התקן.

ב1. נספח זה נותן הנחיות לגבי ההגדרה של חוזה ביטוח בנספח א'. הוא מתייחס לסוגיות הבאות:

(א) המונח 'אירוע עתידי לא ודאי' (סעיפים ב2-ב4);

(ב) תשלומים בעין (סעיפים ב5-ב7);

(ג) סיכון ביטוחי וסיכונים אחרים (סעיפים ב8-ב17);

(ד) דוגמאות לחוזי ביטוח (סעיפים ב18-ב21);

(ה) סיכון ביטוחי משמעותי (סעיפים ב22-ב28); וכן

(ו) שינויים ברמה של סיכון ביטוחי (סעיפים ב29 ו-ב30).

אירוע עתידי לא ודאי

ב2. אי ודאות (או סיכון) היא המהות של חוזה ביטוח. בהתאם לכך, לפחות אחד מהבאים אינו ודאי בעת ההתקשרות בחוזה ביטוח:

(א) אם יתרחש מקרה הביטוח;

(ב) מתי הוא יתרחש; או

(ג) כמה המבטח יצטרך לשלם אם הוא יתרחש.

ב3. בחוזי ביטוח אחדים, מקרה הביטוח הוא גילוי ההפסד בתקופת החוזה, גם אם ההפסד נובע מאירוע שהתרחש לפני ההתקשרות בחוזה. בחוזי ביטוח אחרים, מקרה הביטוח הוא אירוע שמתרחש בתקופת החוזה, גם אם ההפסד הנובע מתגלה לאחר סיום תקופת החוזה.

42. חוזי ביטוח אחדים מכסים אירועים שכבר התרחשו, אך ההשפעה הכספית שלהם עדיין אינה ודאית. לדוגמה, חוזה ביטוח משנה שמכסה את המבטח הישיר נגד התפתחות שלילית של תביעות שכבר דווחו על ידי בעלי פוליסות. בחוזים כאלה, מקרה הביטוח הוא הגילוי של העלות הסופית של תביעות אלה.

תשלומים בעין

51. חוזי ביטוח אחדים דורשים או מאפשרים לבצע תשלומים בעין. לדוגמה, כאשר המבטח מחליף באופן ישיר פריט שנגנב, במקום לפצות את בעל הפוליסה. דוגמה אחרת היא כאשר מבטח משתמש בבתי חולים שלו ובסגל הרפואי שלו כדי לספק שירותים רפואיים שמכוסים על ידי החוזה.

61. חוזי שירות אחדים עם עמלה קבועה, בהם ההיקף של השירות תלוי באירוע לא ודאי, מקיימים את ההגדרה של חוזה ביטוח בתקן זה, אך אינם מפוקחים (regulated) כחוזי ביטוח בחלק מהמדינות. לדוגמה, חוזה תחזוקה לפיו נותן השירות מסכים לתקן ציוד מוגדר עקב תקלה. עמלת השירות הקבועה מבוססת על המספר החוזי של תקלות, אך קיימת אי ודאות אם מכונה מסוימת תתקלקל. התקלה של הציוד משפיעה באופן שלילי על בעליו והחוזה מפצה את הבעלים (בעין ולא במזומן). דוגמה נוספת היא חוזה שירות לטיפול ברכבים בו נותן השירות מסכים, תמורת עמלה שנתית קבועה, לספק סיוע בכביש או לגרור את הרכב למוסד הקרוב. החוזה האחרון יכול לקיים את ההגדרה של חוזה ביטוח גם אם נותן השירות אינו מסכים לבצע תיקונים או להחליף חלקים.

71. סביר שיישום תקן זה לגבי החוזים המתוארים בסעיף 6 לא יהיה מכביד יותר מאשר יישום תקני דיווח כספי בינלאומיים שהיו חלים, אם חוזים כאלה היו מחוץ לתחולת תקן זה:

(א) לא סביר שיהיו התחייבויות מהותיות בגין תקלות וקלקולים שכבר התרחשו;

(ב) אם תקן חשבונאות בינלאומי 18 הכנסות היה מיושם, נותן השירות היה מכיר בהכנסות בהתייחס לשלב ההשלמה (וכפוף לקריטריונים מוגדרים אחרים). גישה זו מקובלת גם לפי תקן זה, שמאפשר לנותן השירות (i) להמשיך לנקוט במדיניות חשבונאית קיימת שלו לגבי חוזים אלה אלא אם היא כוללת פרקטיקות האסורות לפי סעיף 14 לתקן ו-(ii) לשפר מדיניות חשבונאית שלו אם זה מותר לפי סעיפים 22-30 לתקן.

(ג) נותן השירות בוחן אם העלות של קיום מחויבויות חוזיות שלו למתן שירותים גבוהה מההכנסות שהתקבלו מראש. כדי לעשות זאת, הוא מיישם את בדיקת השלמות המספקת של ההתחייבות כפי שמתואר בסעיפים 15-19 של תקן זה. אם תקן זה לא היה חל על חוזים אלה, נותן השירות היה מיישם תקן חשבונאות בינלאומי 37 על מנת לקבוע אם החוזים הם חוזים שגלום בהם הפסד.

(ד) לגבי חוזים אלה, לא סביר שדרישות הגילוי בתקן זה יוסיפו משמעותית לגילוי שנדרש לפי תקני דיווח כספי בינלאומיים אחרים.

הבחנה בין סיכון ביטוחי לבין סיכונים אחרים

8. ב. ההגדרה של חוזה ביטוח מתייחסת לסיכון ביטוחי, שתקן זה מגדיר כסיכון, שאינו סיכון פיננסי, המועבר מהמחזיק בחוזה למנפיק. חוזה שחושף את המנפיק לסיכון פיננסי ללא סיכון ביטוחי משמעותי אינו חוזה ביטוח.

9. ב. ההגדרה של סיכון פיננסי בנספח א' כוללת רשימה של משתנים פיננסיים ולא פיננסיים. אותה רשימה כוללת משתנים לא פיננסיים שאינם ייחודיים לצד לחוזה, כמו מדד הפסדים מרעידת אדמה באזור מסוים או מדד טמפרטורות בעיר מסוימת. היא מחריגה משתנים לא פיננסיים שהם ייחודיים לצד לחוזה, כמו התרחשות או אי התרחשות של שריפה שגורמת נזק לנכס של אותו צד או הורסת את הנכס. בנוסף, הסיכון של שינויים בשווי ההוגן של נכס לא פיננסי אינו סיכון פיננסי אם השווי ההוגן משקף לא רק שינויים במחירי שוק של נכסים כאלה (משתנה פיננסי) אלא גם משקף את המצב של נכס לא פיננסי ספציפי המוחזק על ידי צד לחוזה (משתנה לא פיננסי). לדוגמה, אם ערבות לערך השיר של רכב מסוים חושפת את הערב לסיכון של שינויים במצב פיזי של הרכב, סיכון זה הוא סיכון ביטוחי, ולא סיכון פיננסי.

10. ב. חוזים אחדים חושפים את המנפיק לסיכון פיננסי, בנוסף לסיכון ביטוחי משמעותי. לדוגמה, חוזים רבים של ביטוח חיים גם מבטיחים שיעור תשואה מינימלי לבעלי פוליסות (יוצרים סיכון פיננסי) וגם מבטיחים הטבות בקרות אירוע מוות שלעיתים עלולות משמעותית על יתרת חשבון של בעל הפוליסה (יוצרים סיכון ביטוחי בצורה של סיכון תמותה). חוזים כאלה הם חוזי ביטוח.

11. ב. בחוזים אחדים, מקרה הביטוח גורם לתשלום סכום הצמוד למדד מחירים. חוזים כאלה הם חוזי ביטוח, בתנאי שהתשלום, המותנה במקרה הביטוח, יכול להיות משמעותי. לדוגמה, קצבה לכל החיים

(life-contingent annuity), הצמודה למדד עלות המחייבה, מעבירה סיכון ביטוחי משום שתשלום תלוי באירוע לא ודאי - משך החיים של מקבל הקצבה (annuitant). ההצמדה למדד המחירים היא נגזר משובץ, אבל היא גם מעבירה סיכון ביטוחי. אם ההעברה של סיכון ביטוחי היא משמעותית, הנגזר המשובץ מקיים את ההגדרה של חוזה ביטוח, ובמקרה זה אין צורך להפרידו ולמדוד אותו בשווי הוגן (ראה סעיף 7 לתקן זה).

12ב. ההגדרה של סיכון ביטוחי מתייחסת לסיכון שהמבטח מקבל מבעל הפוליסה. במילים אחרות, סיכון ביטוחי הוא סיכון קיים (pre-existing risk) המועבר מבעל הפוליסה למבטח. לכן, סיכון חדש הנוצר על ידי החוזה אינו סיכון ביטוחי.

13ב. ההגדרה של חוזה ביטוח מתייחסת להשפעה שלילית על בעל הפוליסה. ההגדרה אינה מגבילה את התשלום על ידי המבטח לסכום השווה להשפעה הכספית של האירוע השלילי. לדוגמה, ההגדרה אינה מחריגה כיסוי 'חדש במקום ישן' (new-for-old) שמשלם לבעל הפוליסה סכום המספיק כדי לאפשר החלפת נכס ישן פגום בנכס חדש. בדומה, ההגדרה אינה מגבילה תשלום בתקופת חוזה ביטוח חיים להפסד הכספי שנגרם לאנשים התלויים (dependants) בנפטר, היא גם לא מונעת את התשלום של סכומים שנקבעו מראש כדי לכסות את ההפסד שנגרם על ידי מוות או על ידי תאונה.

14ב. חוזים אחדים דורשים תשלום אם מתרחש אירוע לא ודאי מוגדר, אך אינם דורשים השפעה שלילית על בעל הפוליסה כתנאי מקדים לתשלום. חוזה כזה אינו חוזה ביטוח גם אם המחזיק משתמש בחוזה להקטנת חשיפה לסיכון הבסיסי. לדוגמה, אם המחזיק משתמש בנגזר על מנת לגדר משתנה בסיסי לא פיננסי בעל מתאם לתזרימי מזומנים מנכס של הישות, הנגזר אינו חוזה ביטוח משום שתשלום אינו תלוי בשאלה אם המחזיק מושפע באופן שלילי מקיטון בתזרימי המזומנים מהנכס. לחלופין, ההגדרה של חוזה ביטוח מתייחסת לאירוע לא ודאי שלגביו השפעה שלילית על בעל הפוליסה מהווה תנאי מקדים חוזי לתשלום. תנאי מקדים חוזי זה אינו דורש מהמבטח לחקור אם האירוע גרם בפועל להשפעה שלילית, אך מאפשר למבטח לדחות תשלום אם הוא לא השתכנע שהאירוע גרם להשפעה שלילית.

15ב. סיכון ביטוחי או שרידות (lapse or persistency risk) (כלומר, הסיכון שהצד שכנגד יבטל את החוזה מוקדם יותר או מאוחר יותר ממה שחזה המנפיק בעת המחרת החוזה) אינו סיכון ביטוחי משום שהתשלום לצד שכנגד אינו תלוי באירוע עתידי אי ודאי שמשפיע

באופן שלילי על הצד הנגדי. בדומה, סיכון הוצאה (כלומר, הסיכון של עלייה בלתי חזויה בעלויות הנהלה המיוחסות למתן שירות לחוזה, ולא העלויות הקשורות למקרי הביטוח) אינו סיכון ביטוחי משום שעלייה בלתי חזויה בהוצאות אינה משפיעה באופן שלילי על הצד שכנגד.

16b. לכן, חוזה שחושף את המנפיק לסיכון ביטול, סיכון שרידות או סיכון הוצאה אינו חוזה ביטוח אלא אם הוא גם חושף את המנפיק לסיכון ביטוחי. אולם, אם המנפיק של אותו חוזה מקטין אותו סיכון באמצעות שימוש בחוזה שני כדי להעביר חלק מאותו סיכון לצד אחר, החוזה השני חושף את אותו הצד האחר לסיכון ביטוחי.

17b. מבטח יכול לקבל סיכון ביטוחי משמעותי מבעל הפוליסה רק אם המבטח הוא ישות נפרדת מבעל הפוליסה. במקרה של מבטח הדדי (mutual insurer), המבטח המשותף מקבל סיכון מכל בעל פוליסה ומצדד יחד את הסיכונים. למרות שבעלי פוליסות נושאים באותו סיכון מצדד במשותף בתור בעלים, המבטח המשותף עדיין קיבל את הסיכון שהוא המהות של חוזה ביטוח.

דוגמאות לחוזי ביטוח

18b. להלן מובאות דוגמאות לחוזים שהם חוזי ביטוח, אם ההעברה של סיכון ביטוחי היא משמעותית:

- (א) ביטוח גניבה או נזק שנגרם לרכוש.
- (ב) ביטוח אחריות על מוצר, אחריות מקצועית, אחריות אזרחית או הוצאות משפטיות.
- (ג) ביטוח חיים ותשלום מראש של הוצאות קבורה (prepaid funeral plans) (למרות שמוות הוא ודאי, לא ודאי מתי יתרחש מקרה מוות או, לגבי חלק מסוגי ביטוח חיים, אם מקרה מוות יתרחש בתקופה המכוסה על ידי הביטוח).
- (ד) קצבאות שנתיות ופנסיות לכל החיים (כלומר, חוזים שמבטיחים פיצוי לאירוע העתידי הלא ודאי - משך החיים של מקבל הקצבה או של גמלאי - על מנת לסייע למקבל הקצבה או לגמלאי לשמור על רמת חיים נתונה, שאחרת היתה נפגעת כתוצאה ממשך חיו).
- (ה) כיסוי אובדן כושר וכיסוי רפואי.

(ו) ערבויות להגעה לבית משפט (surety bonds), ביטוח נאמנות (fidelity bonds), ערבויות לביצוע חוזה (performance bonds) ובטחונות במסגרת מכרז (bid bonds) (כלומר, חוזים שמבטיחים פיצוי אם צד אחר נכשל בקיום מחויבות חוזית, לדוגמה מחויבות לבנות בניין).

(ז) ביטוח אשראי שמבטיח ביצוע תשלומים מוגדרים כדי לפצות את המחזיק בגין הפסד שהתהווה לו משום שחייב מוגדר נכשל בביצוע תשלום במועדו לפי התנאים המקוריים או המתוקנים של מכשיר חוב. לחוזים אלה יכולות להיות צורות משפטיות שונות, כמו ערבות, סוגים אחדים של מכתבי אשראי, חוזה נגזר כשל אשראי או חוזה ביטוח. אולם, למרות שחוזים אלה מקיימים את ההגדרה של חוזה ביטוח, הם מקיימים גם את ההגדרה של חוזה ערבות פיננסית בתקן חשבונאות בינלאומי 39 והם בתחולת תקן חשבונאות בינלאומי 32⁴ ותקן חשבונאות בינלאומי 39 ולא בתחולת תקן זה (ראה סעיף 4(ד) לתקן). אולם, אם מנפיק של חוזי ערבות פיננסית הצהיר מפורשות קודם לכן שהוא מתייחס לחוזים אלה כחוזי ביטוח, והשתמש בטיפול החשבונאי החל על חוזי ביטוח, המנפיק יכול לבחור ליישם את תקן חשבונאות בינלאומי 39 ותקן חשבונאות בינלאומי 32⁵ או את תקן זה לחוזי ערבות פיננסית כאלה.

(ח) אחריות מוצר. אחריות מוצר שהונפקה על ידי צד אחר עבור סחורות שנמכרות על ידי יצרן, סוחר או קמעוני היא בתחולת תקן זה. אולם, אחריות למוצר שהונפקה ישירות על ידי יצרן, סוחר או קמעוני אינה בתחולת תקן זה, משום שהיא בתחולת תקן חשבונאות בינלאומי 18 ותקן חשבונאות בינלאומי 37.

(ט) ביטוח בעלות (כלומר, ביטוח נגד הגילוי של פגמים בבעלות על קרקע שלא היו ידועים כאשר נכתב חוזה הביטוח). במקרה זה, מקרה הביטוח הוא הגילוי של פגם בבעלות, ולא הפגם עצמו.

⁴ כאשר ישות מיישמת את תקן דיווח כספי בינלאומי 7, ההפניה לתקן חשבונאות בינלאומי 32 תוחלף בהפניה לתקן דיווח כספי בינלאומי 7.

⁵ כאשר ישות מיישמת את תקן דיווח כספי בינלאומי 7, ההפניה לתקן חשבונאות בינלאומי 32 תוחלף בהפניה לתקן דיווח כספי בינלאומי 7.

(י) ביטוח נסיעות (travel assistance) (כלומר, פיצוי במזומן או בעין לבעלי פוליסות בגין הפסדים שנגרמו בעת נסיעתם). סעיפים 66 ו-77 דנים בחוזים אחדים מסוג זה.

(יא) אגרות חוב תלויות קטסטרופה (catastrophe bonds) שמבטיחות תשלומים מוקטנים של קרן, ריבית או שניהם אם אירוע מוגדר משפיע לרעה על המנפיק של אגרות החוב (אלא אם האירוע המוגדר אינו יוצר סיכון ביטוחי משמעותי, לדוגמה אם האירוע הוא שינוי בשיעור ריבית או בשער חליפין של מטבע חוץ).

(יב) חוזי החלפה ביטוחיים (insurance swaps) וחוזים אחרים שדורשים תשלום המבוסס על שינויים במשתני אקלים, גיאולוגיה או במשתנים פיסיים אחרים שהם מסוימים לצד לחוזה.

(יג) חוזי ביטוח משנה.

199. להלן מובאות דוגמאות לפריטים שאינם חוזי ביטוח:

(א) חוזי השקעה בעלי מבנה משפטי של חוזה ביטוח אבל אינם חושפים את המבטח לסיכון ביטוחי משמעותי, לדוגמה חוזי ביטוח חיים שבהם המבטח אינו נושא בשום סיכון תמותה משמעותי (חוזים כאלה הם מכשירים פיננסיים או חוזי שירות שאינם חוזי ביטוח, ראה סעיפים 200 ו-211).

(ב) חוזים בעלי המבנה המשפטי של ביטוח, אך מעבירים את כל הסיכון הביטוחי המשמעותי חזרה לבעל הפוליסה באמצעות מכניזם, שלא ניתן לביטול ושהוא מחייב, אשר מתאים תשלומים עתידיים של בעלי הפוליסות כתוצאה ישירה של הפסדים מבוטחים, לדוגמה חוזי ביטוח משנה פיננסיים אחדים או חוזים קבוצתיים אחדים (חוזים כאלה הם, בדרך כלל, מכשירים פיננסיים או חוזי שירות שאינם חוזי ביטוח, ראה סעיפים 200 ו-211).

(ג) ביטוח עצמי, במילים אחרות השארת סיכון שהיה ניתן לכסות באמצעות ביטוח (לא קיים שום חוזה ביטוח משום שלא קיים שום הסכם עם צד אחר).

(ד) חוזים (כמו חוזי הימורים) שדורשים תשלום אם מתרחש אירוע עתידי לא ודאי מוגדר, אך אינם דורשים, כתנאי מקדים חוזי לתשלום, שהאירוע ישפיע באופן שלילי על בעל

הפוליסה. אולם, זה לא מחריג את ההגדרה של תשלום שנקבע מראש כדי לכסות את ההפסד שנגרם על ידי אירוע מוגדר כמו מוות או תאונה (ראה גם סעיף 13ב).

(ה) נגזרים שחושפים צד אחד לסיכון פיננסי, אבל לא לסיכון ביטוחי, משום שהם דורשים מאותו צד לבצע תשלומים המבוססים רק על שינויים במשתנה מוגדר אחד או יותר, כמו: שיעור ריבית, מחיר מכשיר פיננסי, מחיר סחורת יסוד, שער חליפין של מטבע חוץ, מדד מחירים או שיעורים, דירוג אשראי או מדד אשראי או משתנה אחר, בתנאי שבמקרה של משתנה לא פיננסי המשתנה אינו ייחודי לצד לחוזה (ראה תקן חשבונאות בינלאומי 39).

(ו) ערבות הקשורה לאשראי (או מכתב אשראי, חוזה נגזר כשל אשראי או חוזה ביטוח אשראי) שדורש תשלומים גם אם למחזיק לא התהווה הפסד כתוצאה מכישלון של החייב לבצע תשלומים במועדם (ראה תקן חשבונאות בינלאומי 39).

(ז) חוזים שדורשים תשלומים המבוססים על משתנה אקלים, גיאולוגיה או משתנה פיסי אחר שאינו ייחודי לצד לחוזה (מקובל לתאר כנגזרי מזג האוויר - weather derivatives).

(ח) אגרות חוב תלויות קטסטרופה שמבטיחות תשלומים מוקטנים של קרן, ריבית או שניהם, בהתבסס על משתנה אקלים, גיאולוגיה או משתנה פיסי אחר שאינו ייחודי לצד לחוזה.

20ב. אם החוזים המתוארים בסעיף 19 יוצרים נכסים פיננסיים או התחייבויות פיננסיות, חוזים אלה הם בתחולת תקן חשבונאות בינלאומי 39. זה אומר, בין השאר, שהצדדים לחוזה משתמשים במה שלעיתים נקרא חשבונאות פיקדון (deposit accounting), שכוללת את הפעולות הבאות:

(א) צד אחד מכיר בתמורה, שהתקבלה, כהתחייבות פיננסית, ולא כהכנסות.

(ב) הצד האחר מכיר בתמורה, ששולמה, כנכס פיננסי, ולא כהוצאה.

21ב. אם החוזים המתוארים בסעיף 19 אינם יוצרים נכסים פיננסיים או התחייבויות פיננסיות, יש ליישם תקן חשבונאות בינלאומי 18. לפי תקן חשבונאות בינלאומי 18, הכנסות הקשורות לעסקה שכרוכה בהספקת שירותים, מוכרות בהתאם לשלב ההשלמה של העסקה אם התוצאה של העסקה ניתנת לאמידה באופן מהימן.

סיכון ביטוחי משמעותי

22ב. חוזה הוא חוזה ביטוח רק אם הוא מעביר סיכון ביטוחי משמעותי. סעיפים 8-21ב דנים בסיכון ביטוחי. הסעיפים הבאים דנים בהערכה אם סיכון ביטוחי הוא משמעותי.

23ב. סיכון ביטוחי הוא משמעותי אם ורק אם, מקרה הביטוח יכול לגרום למבטח לשלם הטבות משמעותיות נוספות בכל תרחיש, למעט תרחישים חסרי מהות מסחרית (כלומר, אין להם שום השפעה ניכרת על כלכליות העסקה). אם הטבות משמעותיות נוספות ישולמו בתרחישים שיש להם מהות מסחרית, התנאי שבמשפט הקודם עשוי להתקיים גם אם מקרה הביטוח לגמרי לא צפוי או גם אם הערך הנוכחי החזוי (כלומר, שקלול הסתברות - probability-weighted) של תזרימי מזומנים מותנים מהווה חלק קטן מהערך הנוכחי החזוי של תזרימי המזומנים החוזיים הנותרים.

24ב. ההטבות הנוספות המתוארות בסעיף 23ב מתייחסות לסכומים העולים על אלה שהיו משולמים אם לא היה מתרחש שום מקרה ביטוח (למעט תרחישים חסרי מהות מסחרית). סכומים נוספים אלה כוללים עלויות טיפול בתביעות ועלויות הערכת תביעות, אך אינם כוללים:

(א) אובדן היכולת לחייב את בעל הפוליסה בגין שירותים עתידיים. לדוגמה, בחוזה ביטוח משתתף ברווחים (investment-linked life insurance contract), במותו של בעל הפוליסה, המבטח לא יכול לתת יותר שירותי ניהול השקעה ולגבות עמלה בגין זה. אולם, הפסד כלכלי זה של המבטח אינו משקף סיכון ביטוחי, כפי שמנהל קרן נאמנות אינו לוקח סיכון ביטוחי בהתייחס למוות אפשרי של הלקוח. לכן, ההפסד הפוטנציאלי של עמלות עתידיות בגין ניהול השקעות אינו רלוונטי להערכת היקף הסיכון הביטוחי המועבר על ידי חוזה.

(ב) ויתור במקרה מוות על חיובים שהיו נגבים בעת ביטול או פדיון. משום שהחוזה יצר חיובים אלה, הויתור על חיובים אלה אינו מפצה את בעל הפוליסה בגין סיכון קיים. לכן, הם

אינם רלוונטיים בהערכת היקף הסיכון הביטוחי המועבר על ידי חוזה.

(ג) תשלום התלוי באירוע שאינו גורם הפסד משמעותי למחזיק בחוזה. לדוגמה, נניח חוזה שדורש מהמנפיק לשלם מיליון ש"ח אם לנכס נגרם נזק פיסי הגורם להפסד כלכלי לא משמעותי של 1 ש"ח למחזיק. בחוזה זה, המחזיק מעביר למבטח את הסיכון הלא משמעותי של הפסד 1 ש"ח. באותו זמן, החוזה יוצר סיכון, שאינו סיכון ביטוחי, לפיו המנפיק יצטרך לשלם 999,999 ש"ח אם יתרחש האירוע המוגדר. משום שהמנפיק אינו מקבל סיכון ביטוחי משמעותי מהמחזיק, חוזה זה אינו חוזה ביטוח.

(ד) תקבולים אפשריים מביטוח משנה. המבטח מטפל בהם בנפרד.

25ב. מבטח יעריך את המשמעותיות של סיכון ביטוחי בהתייחס לכל חוזה בנפרד, ולא בהתייחס למהותיות ביחס לדוחות הכספיים⁶. לכן, סיכון ביטוחי יכול להיות משמעותי גם אם קיימת הסתברות מינימלית להפסדים מהותיים לגבי מצבור של חוזים. הערכת חוזים בנפרד זו מקילה על סיווג חוזה כחוזה ביטוח. אולם, אם ידוע כי מצבור של חוזים הומוגניים קטנים יחסית מורכב מחוזים שכולם מעבירים סיכון ביטוחי, מבטח אינו צריך לבחון כל חוזה בתוך אותו מצבור כדי לזהות מספר קטן של חוזים, שאינם נגזרים, שמעבירים סיכון ביטוחי לא משמעותי.

26ב. מסעיפים 23ב - 25ב נובע כי אם חוזה משלם הטבה בקרות אירוע מוות העולה על הסכום לשלם במקרה של הישארות בחיים, החוזה הוא חוזה ביטוח אלא אם ההטבה הנוספת בקרות אירוע מוות אינה משמעותית (נבחן בהתייחס לחוזה ולא למצבור של חוזים). כפי שצוין בסעיף 24ב(ב), הויתור במקרה מוות על עמלת פדיון אינו נכלל בהערכה זו אם ויתור זה אינו מפצה את בעל הפוליסה בגין סיכון קיים. בדומה, חוזה לקצבה שמשלם סכומים סדירים למשך תקופת החיים של בעל הפוליסה הוא חוזה ביטוח, אלא אם התשלומים המצרפיים (aggregate) לכל החיים, אינם משמעותיים.

27ב. סעיף 23ב מתייחס להטבות נוספות. הטבות נוספות אלה יכולות לכלול דרישה לשלם הטבות מוקדם יותר אם מקרה הביטוח מתרחש מוקדם יותר והתשלום אינו מתואם לערך הזמן של הכסף. דוגמה לכך היא ביטוח חיים מקיף בסכום קבוע (במילים אחרות,

⁶ לצורך זה, חוזים שנוצרו בו-זמנית עם אותו צד שכנגד (או חוזים שתלויים הדדית בדרך אחרת) מהווים חוזה אחד.

ביטוח המספק הטבה קבועה בעקבות אירוע מוות בכל עת שבה ימות מחזיק הפוליסה, ללא מועד פקיעת הכיסוי). ודאי שבעל הפוליסה ימות, אך מועד המוות אינו ודאי. המבטח יפסיד בחוזים ספציפיים בהם בעל פוליסה נפטר מוקדם, גם אם לא נגרם הפסד כולל במצבור של החוזים בכללותו.

28ב. אם חוזה ביטוח מופרד לרכיב פיקדון ולרכיב ביטוח, מעריכים את המשמעותיות של העברת סיכון ביטוחי על ידי התייחסות לרכיב הביטוח. המשמעותיות של סיכון ביטוחי המועבר באמצעות נגזר משובץ מוערכת על ידי התייחסות לנגזר המשובץ.

שינויים ברמה של סיכון ביטוחי

29ב. חוזים אחדים אינם מעבירים שום סיכון ביטוחי למנפיק בעת ההתקשרות, למרות שהם מעבירים סיכון ביטוחי במועד מאוחר יותר. לדוגמה, נניח חוזה שמבטיח תשואה מוגדרת על השקעה וכולל אופציה לבעל הפוליסה להשתמש בתקבולים מההשקעה בפדיון/בתום התקופה על מנת לרכוש קצבה לכל החיים לפי שיעורי קצבה שוטפים, שבהם המבטח מזכה מקבלי קצבאות חדשים, כאשר בעל הפוליסה יממש את האופציה. החוזה אינו מעביר שום סיכון ביטוחי למנפיק עד למימוש האופציה, משום שהמבטח נשאר חופשי לתמחר את הקצבה על בסיס שמשקף את הסיכון הביטוחי המועבר למבטח באותו זמן. אולם, אם החוזה מגדיר את שיעורי הקצבה (או בסיס לקביעת שיעורי הקצבה), החוזה מעביר סיכון ביטוחי למנפיק בעת ההתקשרות.

30ב. חוזה המקיים הגדרה של חוזה ביטוח נשאר חוזה ביטוח עד שכל הזכויות וכל המחויבויות חוסלו או פקעו.